

foto's Martijn van Wijk

Projectgroep presenteert eindrapport 'particulier natuurbeheer'

Veel motivatie bij boeren en landeigenaren om nieuwe natuur te ontwikkelen

— Judith Peterink en Martijn van Wijk

Het ministerie van LNV streeft ernaar in 2018 de Ecologische Hoofdstructuur te voltooien, en dat 40% van de nieuwe natuur - wat neerkomt op 42.000 hectare - particulier beheerd wordt. Een eigenaar ontwikkelt dan met steun van de overheid zelf nieuwe natuur op eigen grond. Om dit doel te bereiken werd het driejarige communicatieproject 'Stimulering deelnamebereidheid particulier natuurbeheer in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)' in

het leven geroepen. In het project werden particuliere eigenaren geïnformeerd, geïnspireerd en gestimuleerd omtrent het omvormen van landbouwgrond in natuur. Na drie jaar concluderen we dat particulier natuurbeheer met recht een kansrijke onderneming genoemd kan worden. Meer dan 3500 eigenaren van grond binnen de EHS bezochten de 126 voorlichtings- en veldbijeenkomsten. Het enthousiasme was groot.

Tijdens de Slotmanifestatie in juni overhandigde de projectgroep, in aanwezigheid van zo'n 200 grondeigenaren, het eindrapport van het project aan minister Gerda Verburg. De belangrijkste conclusie is dat er voldoende motivatie en ambitie bij boeren en andere grondeigenaren bestaat om nieuwe natuur te ontwikkelen en dat er veel initiatieven in de pijplijn zitten. Toch neemt die particuliere natuur nog geen grote vlucht, waarschijnlijk door de onzekerheden die kleven aan de ontwikkeling van nieuwe natuur. Aanvankelijk was het bijvoorbeeld onduidelijk of je al dan niet belasting moest betalen over de overheidsbijdrage voor de aanzienlijke waardedaling van je grond wanneer je die omzet in natuur. Hier is nu zekerheid over gekomen: de particulier krijgt het verschil - 80 procent van de waarde van de grond - belastingvrij terug.

Grote mogelijkheden

Het blijft hoe dan ook van belang om de doelgroepen tijdig en volledig te informeren over de regelingen, bijvoorbeeld aanvraagperiodes en welke onderdelen van de regeling opengaan. Onduidelijkheid hierover zorgt voor terughoudendheid, constateren we in het eindrapport. Wanneer die onzekerheden kunnen worden weggepoetst, zijn er grote mogelijkheden voor particuliere natuur. De provincies hebben daarbij een centrale rol. Ook gemeenten kunnen inspelen op het reeds bestaande enthousiasme van grondeigenaren door particulier natuurbeheer aandacht te geven in het beleid voor het buitengebied. Onzekerheden zijn er veel minder op het gebied van de verdiensten. Uit een aantal modelberekeningen van Natuurlijk Platteland Nederland bleek namelijk dat zowel binnen een rundveebedrijf als binnen een akkerbouwbedrijf een zekere oppervlakte natuur goed inpasbaar is en ook nog in economische zin positief kan zijn voor het bedrijfsresultaat.

De afweging wel of geen omvorming tot particuliere natuur wordt ervaren als complex. De grondeigenaren hebben behoefte aan overzichtelijke kennis en informatie, maar hebben in de praktijk te maken met een hele serie instanties en adviseurs, met elk hun eigen folders, aanvraagformulieren en bijlagen: provincie, gemeente, Dienst Regelingen, Dienst Landelijk Gebied, Nationaal Groenfonds, gebiedsmakeelaars, procesbegeleiders, adviseurs en belangenbehartigers. Het overzicht houden is dan niet altijd gemakkelijk. Daarom stelt minister

Verburg € 300.000 ter beschikking om een Servicepunt Nieuwe Natuur in te stellen. Het is de bedoeling dat het Servicepunt op 1 oktober 2007 open gaat in het kantoor van Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied (SBNL) en de Federatie Particulier Grondbezit (FPG) in De Klomp.

Veel makkelijker dan met de complexe regelingen, ligt het met het praktische natuurbeheer zelf. Dat pakken particulieren (boeren) vlot op, waarbij ze vooral gebruik maken van informatie van collega's en particulieren die al de stap hebben gezet. "Het wekt vertrouwen als een collega-grondeigenaar vertelt dat die regeltjes best meevallen in de praktijk en dat natuurlijk grasland heel goed met een koppel zoogkoeien te begrazen is. Juist deze praktijkverhalen zijn van belang in de communicatie", aldus het rapport.

Vier soorten grondeigenaren

Het project richt zich op particuliere grondeigenaren, in te delen in vier categorieën. De eerste, veruit grootste groep zijn boeren met landbouwgrond. Naar schatting 90 procent van de grond die in aanmerking komt voor functieverandering is bij hen in bezit. Boeren die belangstelling hebben voor particuliere natuur doen dat uit twee verschillende motieven: afbouwen of juist toekomstgericht bouwen aan het bedrijf. Bij de afbouwers is sprake van een sterke binding om grond in eigendom te houden en zelf het beheer uit te voeren. De toekomstgerichte bedrijven zien het als een tweede tak of als mogelijkheid om dood kapitaal vrij

te maken voor hun 'landbouwtak'. Ook veel verbreders kiezen er een tak particuliere natuur bij. Landgoedeigenaren en particulieren (buitenlui) vormen de tweede en derde categorie. Betrekkelijk nieuw zijn de samenwerkingsverbanden - vaak van boeren - die gezamenlijk een stuk natuur willen inrichten. De vierde groep zijn particulieren, die nog geen grond hebben, maar die wel willen kopen om er natuur van te maken en/of er eventueel een landgoed op te vestigen. Dit is volgens ons zeker een groep met potentie.

Wat opvalt bij particulier natuurbeheer is de grote betrokkenheid. Er zijn hoge ambities om natuurkwaliteit te realiseren. Soms is er ook wat ongeduld dat het zo lang duurt, maar dat is inherent aan natuurontwikkeling. Vaak geeft het persoonlijke verhaal van de eigenaar, vol vuur verteld, een overtuigend beeld van de ambitie om prachtige natuur te beheren. Die ambitie is ook terug te zien in het steken van eigen geld in het ontwikkelen van natuur. "Ik kan 30.000 euro steken in een nieuwe auto die over tien jaar is afgeschreven. Maar ik kan met hetzelfde geld ook zes hectare natuur ontwikkelen waar ook mijn kinderen en kleinkinderen vast nog veel plezier van zullen hebben!", vertelde een van de particuliere natuurbeheerders.

Projectdoelen behaald, nog niet alle nieuwe natuur gerealiseerd

Doel van het project was om de doelgroepen agrariërs, landgoedeigenaren en buitenlui te informeren en een realistisch beeld over particulier natuurbeheer te geven. Ook wilden we

bereiken dat minimaal de helft van de doelgroepen de gevolgen van particulier natuurbeheer voor de eigen bedrijfssituatie kan inschatten, weet wat de eigen rol is binnen de procedures en geïnformeerd is over de kosten en opbrengsten van particulier natuurbeheer. Deze doelen hebben we zeker behaald. De projectgroep realiseert zich desondanks dat weliswaar de projectdoelen wel zijn gerealiseerd, maar dat daarmee nog niet alle nieuwe natuur is gerealiseerd. En daar is het toch uiteindelijk allemaal om te doen. Het aantal hectare waarvoor functieverandering wordt aangevraagd is de afgelopen jaren nog nauwelijks gestegen. Om het uiteindelijke doel van 42.000 hectare particulier natuurbeheer te realiseren is een forse stijging in het jaarlijks aantal aangevraagde hectares nodig.

Ons eindrapport sluiten we af met een serie conclusies en aanbevelingen die tot verbetering kunnen leiden. Zo raden we aan om de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) gedurende het hele jaar open te stellen om onduidelijkheid hierover tegen te gaan. Daarnaast pleiten we voor het hanteren van eenduidige grondtaxaties. Hierover bestaat namelijk veel onduidelijkheid waardoor grondeigenaren zich vaak achtergesteld voelen bij de waardebeoordeling van de grond. Ook raden we aan om particuliere eigenaren in een vroeg stadium bij het opstellen van natuurgebiedsplannen te betrekken. We vragen verder aandacht voor kwaliteit van natuur, samenwerking en kennisuitwisseling. Het ministerie zou in het kader hiervan met natuurbeheerders een kennisstelsel kunnen ontwikkelen. Daarnaast zien we ook een belangrijke rol voor de provincies. Die hebben namelijk sinds 1 januari de uitvoering van Programma Beheer onder hun hoede, en daar valt particuliere natuur nadrukkelijk onder. De belangrijkste aanbeveling is dat de communicatie over particulier natuurbeheer moet worden voortgezet. De omslag in denken vraagt namelijk tijd en het is noodzakelijk om de boodschap te blijven herhalen op meerdere manieren. Er zitten veel initiatieven in de pijplijn. Nu is het de kunst een stimulans te geven om tot uitvoering te komen. ♦

Meer informatie

Kijk voor meer informatie over de mogelijkheden van particulier natuurbeheer op www.particulierenatuur.nl

Judith Peterink, Peterink & Partners, en Martijn van Wijk, Alterra, namens het projectteam

Tijdens de Slotmanifestatie in juni overhandigde de projectgroep, in aanwezigheid van zo'n 200 grondeigenaren, het eindrapport van het project aan minister Gerda Verburg.